

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

8 päivänä joulukuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot –
Direktiivi 93/13/ETY – 3 artiklan 1 kohta – 4 artikla – Ehdon kohtuuttomuuden
arviointiperusteet – Lainasopimuksen ennen aikaista erääntymistä koskeva ehto –
Sopimuksessa sovittu maksukehotuksesta vapauttaminen

Asiassa C-600/21,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska) on esittänyt 16.6.2021 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 28.9.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

QE

vastaa

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. S. Rossi sekä tuomarit J.-C. Bonichot ja S. Rodin (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: L. Medina,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- QE, edustajanaan S. Viaud, avocat
- Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, edustajanaan M.-A. Doumic-Seiller, avocate,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään A.-L. Desjonquères ja N. Vincent,
- Euroopan komissio, asiamiehinään M. Heller ja N. Ruiz García,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 3 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä QE ja toisaalta Ranskan oikeuden mukaan perustettu pankki Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest (jäljempänä pankki) ja joka koskee QE:n kotipaikassa suoritettua ulosmittausta myyntiä varten sen jälkeen, kun pankki totesi, että näiden kahden asianosaisen välinen lainasopimus on eräännytynyt enneaikaisesti.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:
”Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.”
- 4 Direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:
”1. Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksetekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.
2. Sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä, hinnan tai korvauksen riittävyttä eikä vastineena toimitettavia palveluja ja tavaroita, jos ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.”

Ranskan oikeus

- 5 Kuluttajansuojalain (code de la consommation) L. 132-1 §:ssä, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa, säädetään, että elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välillä tehdyissä sopimuksissa kohtuuttomia ovat ehdot, joiden tarkoituksena tai seurauksena on aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattava epätasapaino sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 6 Pankki myönsi 17.5.2006 notaarin vahvistamalla asiakirjalla QE:lle 209 109 euron suuruisen lainan, joka oli tarkoitettu kiinteistön hankintaan ja jonka takaisinmaksuaika oli 20 vuotta.
- 7 Lainasopimuksen yleisissä ehdoissa määrättiin, että pankki voi todeta lainasopimuksen erääntyneeksi ennaikaisesti, jolloin maksettavia määriä voidaan vaatia välittömästi ilman muotovaatimuksia ja maksukehotusta, jos lyhennyksen, koron tai muiden kulujen maksaminen on viivästynyt yli 30 päivää. Lainasopimuksessa määrätään lisäksi, että QE voi pyytää muuttamaan eräpäiviä, minkä johdosta hän saattaa pystyä torjumaan maksun laiminlyömisestä riskin.
- 8 Koska 10.12.2012 erääntynyttä 904,50 euron suuruista maksuerää eikä tammikuun 2013 maksuerää maksettu, pankki totesi 29.1.2013 lainasopimuksen ennaikaisesti erääntyneeksi esittämättä sitä ennen pääasiassa kyseessä olevan sopimuksen mukaisesti maksukehotusta, ja sen hakemuksesta QE:n kotipaikassa suoritettiin 17.9.2015 ulosmittaus myyntiä varten.
- 9 QE väitti, että ulosmittauspöytäkirjassa oli sääntöjenvastaisuuksia, ja vaati täytäntöönpanoasiassa toimivaltaisessa tuomioistuimessa 13.10.2015 myyntiä varten toteutetun ulosmittausmenettelyn kumoamista.
- 10 QE teki ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen kassaatiovalituksen cour d'appel de Versailles'n (Versailles'n ylioikeus, Ranska) 3.10.2019 antamasta tuomiosta, jossa tämä totesi, että pääasiassa kyseessä oleva ennaikaista erääntymistä koskeva sopimusehto ei ole kohtuuton. QE väittää muun muassa, että tämän sopimuksen ehto, jossa määrätään maksukehotusta koskevasta vapautuksesta, on kohtuuton ehto, kun otetaan huomioon 26.1.2017 annetussa tuomiossa Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) vahvistetut arviointiperusteet.
- 11 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan siviililain 1134, 1147 ja 1184 §:stä, sellaisina kuin niitä sovelletaan pääasiaan, ilmenee, että vaikka rahamäärän lainaamista koskevassa sopimuksessa voidaan määrätä, että lainanottajan, joka ei ole elinkeinonharjoittaja, laiminlyönti johtaa lainan ennaikaiseen erääntymiseen, ei voida katsoa, että velkojalla on taattu oikeus tähän, jollei se lähetä maksukehotusta, joka on jäänyt tuloksettomaksi ja jossa on ilmoitettu määräaika, joka velallisella on ennaikaisen erääntymisen estämiseksi. Kyseinen tuomioistuin tarkentaa kuitenkin, että maksukehotusta koskevasta vaatimuksesta voidaan poiketa nimenomaisella ja yksiselitteisellä sopimusmääräyksellä, koska kuluttajaa on siten informoitu seurauksista, joita aiheutuu, kun hän laiminlyö velvoitteensa.
- 12 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kuitenkin yhtäältä, voidaanko lainasopimuksessa määrätä maksukehotuksen esittämistä koskevasta vapautuksesta ennen lainan ennaikaisen erääntymisen toteamista, kun otetaan huomioon direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohta ja 4 artikla. Toisaalta se pohtii, onko tämän sopimuksen ehto, jossa määrätään, että laina erääntyy ennaikaisesti ilman eri toimenpiteitä, jos lainaerän maksu on viivästynyt yli 30 päivää, pidettävä kohtuuttomana erityisesti niiden arviointiperusteiden perusteella, jotka on esitetty 26.1.2017 annetussa tuomiossa Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60).
- 13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa tältä osin ensiksi, että sen puolesta, että tällainen ehto on kohtuuton, voidaan väittää, että ehdon mukaan lainanantaja voi purkaa sopimuksen ilman kohtuullisen ajan kuluessa tehtyä ennakoilmoitusta ja antamatta lainanottajalle mahdollisuutta selvittää laiminlyöntiä, johon hänen katsotaan syyllistyneen. Sitä vastoin sen puolesta, että tällainen ehto ei ole kohtuuton, voidaan väittää, että ehdon pätevyys

edellyttää, että ehdosta on määrätty nimenomaisesti ja yksiselitteisesti lainasopimuksessa, joten lainanottaja on täysin tietoinen velvoitteistaan, ja että tällä on aina mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi ehdon soveltamisen riitauttamiseksi ja jotta tuomioistuin määräisi lainanantajalle seuraamuksen väärinkäytöksestä.

- 14 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vertailee pääasiassa kyseessä olevaa ehtoa, joka koskee lainasopimuksen ennenajasta erääntymistä siitä syystä, että velallinen on laiminlyönyt veloitteensa lyhyen ajanjakson ajan, 26.1.2017 annetussa tuomiossa Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) esitettyihin arviointiperusteisiin arvioidessaan kyseisen ehdon mahdollista kohtuuttomuutta.
- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo arviointiperusteesta, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan mahdollisuus määrätä koko laina erääntymään riippuu siitä, että kuluttaja laiminlyö veloitteen, joka on kyseisessä sopimussuhteessa olennainen, että voitaisiin hyväksyä, että se, että kuluttaja laiminlyö yhden kuukausierän maksamisen sovitussa määräajassa, merkitsee, että hän laiminlyö olennaisen veloitteen, koska hän on sitoutunut suorittamaan sovitut kuukausierät ja koska tämä sitoumus on määrittänyt lainanantajan veloitteen.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa perusteesta, jonka johdosta arvioidaan, merkitseekö lyhennyksen, koron tai muiden kulujen maksamisen viivästyminen yli 30 päivää, siten kuin pääasiassa kyseessä olevassa ehdossa määrätään, riittävän vakavaa laiminlyöntiä lainasopimuksen kestoon ja lainan määrään nähden, että kun otetaan huomioon laina-aikojen pidentyminen ja korkoprosenttien lasku, maksamattomat määrät voivat olla lainasopimusten kestoon ja lainojen määrään nähden melko pieniä ennenajaisen erääntymisen toteamisajankohtana, joten laiminlyönnin riittävä vakavuus voitaisiin suhteuttaa ja huomioon voitaisiin ottaa sopimussuhteiden kokonaistasapaino. Lisäksi sen määrittäminen jokaisessa yksittäisessä tapauksessa, mikä on se lainasopimuksen kestoon ja lainan määrään suhteutettu määrä ja aika, josta lähtien laiminlyönti on riittävän vakava oikeuttaakseen lainan välittömän erääntymisen, voisi aiheuttaa epätasa-arvoa kuluttajien välillä.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa niistä arviointiperusteista, joiden mukaan on tarkistettava, poikkeako elinkeinonharjoittajalle annettu mahdollisuus määrätä lainan ennenajaisesta erääntymisestä yleisistä oikeussäännöistä, joita alalla sovelletaan erityisten sopimusmääräysten puuttuessa, ja säädetäänkö kansallisessa oikeudessa riittävästä ja tehokkaista keinoista, joiden avulla kuluttaja, johon tällaista ehtoa sovelletaan, voi korjata lainan erääntymisen vaikutukset, että yleisissä oikeussäännöissä, joita alalla sovelletaan erityisten sopimusmääräysten puuttuessa, edellytetään maksukehotuksen lähettämistä ennen ennenajaisen erääntymisen toteamista, mutta niissä sallitaan, että sopimuspuolet poikkeavat tästä, ja vaaditaan tällöin lähettämään ennakoilmoitus kohtuullisen ajan kuluessa. Se toteaa kuitenkin, että pääasiassa kyseessä olevassa sopimuksessa määrätään, että lainanottaja voi pyytää muuttamaan eräpäiviä, minkä johdosta hän saattaa pystyä torjumaan maksun laiminlyömisestä riskin. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii lisäksi, ovatko 26.1.2017 annetussa tuomiossa Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) vahvistetut arviointiperusteet kumulatiivisia vai vaihtoehtoisia, ja jos ne ovat kumulatiivisia, voidaanko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen ehdon kohtuuttomuus jättää sulkematta pois näistä yhden arviointiperusteen suhteellisen merkityksen vuoksi.

- 18 Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska) päätti tässä tilanteessa lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko [direktiivin 93/13] 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että kuluttajasopimuksissa sovitaan maksukehotuksen esittämistä koskevasta vapautuksesta, vaikka tästä määrätään sopimuksessa nimenomaisesti ja yksiselitteisesti?
 - 2) Onko [26.1.2017 annettua tuomiota Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60)] tulkittava siten, että yli 30 päivän viivästyminen vain yhden lyhennys-, korko- tai muiden kulujen erän maksamisessa voi merkitä riittävän vakavaa laiminlyöntiä lainasopimuksen keston ja lainan määrään ja sopimussuhteiden kokonaistasapainoon nähden?
 - 3) Onko 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä ehdolle, jonka mukaan ennaikainen erääntyminen voidaan todeta, jos maksu on viivästynyt yli 30 päivää, kun kansallisessa oikeudessa, jonka mukaan ennen ennaikaisen erääntymisen toteamista on lähetettävä maksukehotus, sallitaan, että sopimuspuolet poikkeavat tästä, ja vaaditaan tällöin lähettämään ennakkoilmoitus kohtuullisen ajan kuluessa?
 - 4) Ovatko unionin tuomioistuimen 26.1.2017 antamassa tuomiossa Banco Primus (C-421/14[, EU:C:2017:60]) esittämät neljä arviointiperustetta, joita käytetään, kun kansallinen tuomioistuin arvioi sellaisen ehdon mahdollista kohtuuttomuutta, joka koskee ennaikaista erääntymistä siitä syystä, että velallinen on laiminlyönyt veloitteensa lyhyen ajanjakson ajan, kumulatiivisia vai vaihtoehtoisia?
 - 5) Jos nämä arviointiperusteet ovat kumulatiivisia, voidaanko ehdon kohtuuttomuus kuitenkin sulkea pois jonkin arviointiperusteen suhteellisen merkityksen vuoksi?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

- 19 Kun pankki oli todennut unionin tuomioistuimelle toimittamissaan kirjallisissa huomautuksissa, että ”[QE] maksoi 17.6.2021 eli [ennakkoratkaisupyynnöä] seuraavana päivänä kaikki erääntyneet rahamäärät [pankille]”, unionin tuomioistuimen presidentti osoitti 11.3.2022 tekemällään päätöksellä ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle tietojensaantipyynnön, jossa tätä pyydettiin vahvistamaan, pitääkö tämä seikka paikkansa ja jos näin on, lausumaan sen vaikutuksesta pääasian kohteeseen. Ennakkoratkaisua pyytäneyttä tuomioistuinta on myös pyydetty, jos se katsoo, että pääasialla ei ole enää kohdetta, ilmoittamaan unionin tuomioistuimelle tahdostaan pysyttää ennakkoratkaisupyynnönsä ja tarvittaessa toteamaan sen syyt.
- 20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vastasi, että QE ei ole luopunut valituksestaan, joten asia on edelleen vireillä kyseisessä tuomioistuimessa. Lisäksi se totesi, että vastaus esitettyihin kysymyksiin on tarpeen, jotta se voi ratkaista sen käsiteltävänä olevan valituksen.

- 21 Unionin tuomioistuimen kirjaamo pyysi 21.4.2022 päivätyllä kirjeellä QE:tä ensinnäkin ilmoittamaan, aikooko tämä pysyttää valituksensa ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, ja toiseksi lausumaan pankin väitteestä, jonka mukaan pääasia on jäänyt vaille kohdetta, koska QE on maksanut kaikki pääasiassa kyseessä olevan lainan erääntymiseen ja hänen ja pankin välillä aiemmin annettuihin tuomioistuinratkaisuihin perustuvat rahamäärät.
- 22 QE vahvisti aikomuksensa pitää voimassa kassaatiovalituksensa ja väitti, ettei pääasia ollut menettänyt kohdettaan erityisesti sen vuoksi, että jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaisi, että pääasiassa kyseessä oleva ehto on kohtuuton, hän voisi esittää pankille perusteettoman edun palauttamista koskevan vaatimuksen.
- 23 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on näin ollen lähtökohtaisesti ratkaistava ne (tuomio 7.4.2022, Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, 37 kohta).
- 24 Tästä seuraa, että olettamana on, että unionin oikeuteen liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että unionin oikeuden tulkittamisella, jota kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 7.4.2022, Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, 38 kohta).
- 25 Kun otetaan huomioon sekä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen että pääasian asianosaisten toimittamat tiedot, on todettava yhtäältä, että pääasia on edelleen vireillä ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa ja toisaalta, ettei ole ilmeistä, että ennakkoratkaisupyynnössä kuvatusta ongelmasta olisi tullut hypoteettinen, koska ei voida erityisesti sulkea pois sitä, että QE:llä olisi intressi saada tässä asiassa ratkaisu pääasiassa kyseessä olevan ehdon kohtuuttomuudesta.
- 26 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät kysymykset on otettava tutkittaviksi.

Asiakysymys

Neljäs kysymys

- 27 Neljännellä kysymyksellään, jota on tarkasteltava ensimmäiseksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko 26.1.2017 annettua tuomiota Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) tulkittava siten, että siinä vahvistetut direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun sopimusehdon kohtuuttomuuden – erityisesti tämän ehdon kuluttajan vahingoksi aiheuttaman huomattavan epätasapainon sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille – arviointiperusteet ovat kumulatiivisia.

- 28 Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.
- 29 Unionin tuomioistuin on todennut 26.1.2017 antamansa tuomion Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) 66 kohdassa lähinnä, että määrittääkseen, aiheuttaako sopimusehto kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, kansallisen tuomioistuimen on tutkittava muun muassa, riippuuko elinkeinonharjoittajan mahdollisuus määrätä koko laina erääntymään siitä, että kuluttaja laiminlyö velvoitteen, joka on kyseisessä sopimussuhteessa olennainen, onko kyseisestä mahdollisuudesta määrätty sellaisia tilanteita varten, joissa laiminlyönti on riittävän vakava lainasopimuksen keston ja lainan määrään nähden, onko tällainen mahdollisuus poikkeus yleisesti sovellettavista oikeussäännöistä, joita alalla sovelletaan erityisten sopimusmääräysten puuttuessa, ja säädetäänkö kansallisessa oikeudessa riittävistä ja tehokkaista keinoista, joiden avulla kuluttaja, johon tällaista ehtoa sovelletaan, voi välttää lainan irtisanomisen vaikutukset.
- 30 Aluksi on todettava, että tästä 66 kohdasta ei ilmene, että nämä sellaisen sopimusehdon, joka koskee ennen aikaista erääntymistä siitä syystä, että velallinen on laiminlyönyt veloitteensa lyhyen ajanjakson ajan, arviointiperusteet ovat kumulatiivisia tai vaihtoehtoisia.
- 31 Tämän jälkeen on korostettava, että 26.1.2017 annetun tuomion Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) 66 kohtaan sisältyvä adverbi ”muun muassa” antaa ymmärtää, etteivät kyseiset perusteet ole tyhjentäviä.
- 32 Lopuksi unionin tuomioistuin totesi 26.1.2017 antamansa tuomion Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) 67 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklaa on tulkittava siten, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehdyn sopimuksen sopimusehdon mahdollisen kohtuuttomuuden tutkinta, jossa selvitetään, aiheutetaanko ehdolla kuluttajan vahingoksi huomattava epätasapaino sopimusosapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, on tehtävä ottaen huomioon muun muassa kaikki sopimuksen tekemiseen liittyvät olosuhteet.
- 33 Arviointiperusteiden, jotka vahvistettiin 26.1.2017 annetun tuomion Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) 66 kohdassa, katsominen joko kumulatiivisiksi tai vaihtoehtoisiksi rajoittaisi tätä kansallisen tuomioistuimen tutkintaa.
- 34 Direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdassa määritellään erityisen laajasti ne perusteet, joilla tällainen arviointi voidaan tehdä, ja niihin on nimenomaisesti sisällytetty ”kaikki” asianomaisen sopimuksen tekoon liittyvät ”olosuhteet” (ks. vastaavasti tuomio 15.3.2012, Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, 42 kohta). Näin ollen sopimusehdon kohtuuttomuutta on arvioitava kyseessä olevan sopimuksen tekohetken kannalta ja ottaen huomioon kaikki seikat, joista elinkeinonharjoittaja saattoi olla sopimuksen tekohetkellä tietoinen ja jotka olivat omiaan vaikuttamaan tämän sopimuksen myöhempään täyttämiseen; sopimusehto voi aiheuttaa osapuolten välille vasta sopimuksen täyttämisen aikana ilmenevää epätasapainoa (ks. vastaavasti tuomio 20.9.2017, Andriuc ym., C-186/16, EU:C:2017:703, 54 kohta).
- 35 Edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava, että 26.1.2017 annettua tuomiota Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) on tulkittava siten, että siinä vahvistetut direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut sopimusehdon kohtuuttomuuden – erityisesti

tämän ehdon kuluttajan vahingoksi aiheuttaman huomattavan epätasapainon sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille – arviointiperusteet eivät ole kumulatiivisia eivätkä vaihtoehtoisia, vaan ne on ymmärrettävä osana kaikkia asianomaisen sopimuksen tekoon liittyviä olosuhteita, joita kansallisen tuomioistuimen on tutkittava arvioidakseen direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua sopimuksen kohtuuttomuutta.

Viides kysymys

- 36 Kun neljänteen kysymykseen annettu vastaus otetaan huomioon, viidenteen kysymykseen, joka koskee oletamaa, jonka mukaan 26.1.2017 annetun tuomion Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) 66 kohdassa vahvistetut kriteerit olisivat kumulatiivisia, ei ole tarpeen vastata.

Toinen kysymys

- 37 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklaa tulkittava siten, että lainaerän maksamisen viivästyminen yli 30 päivää, kun otetaan huomioon lainan kesto ja määrä, voi yksinään olla lainasopimuksen riittävän vakava laiminlyönti sopimuksen kestoon ja lainan määrään nähden 26.1.2017 annetussa tuomiossa Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) tarkoitettulla tavalla.
- 38 Tältä osin on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuimella on kyseisellä alalla toimivalta tulkita direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ja sen liitteen mukaista kohtuuttoman ehdon käsitettä ja niitä perusteita, joita kansallinen tuomioistuin voi tai joita sen täytyy soveltaa, kun se arvioi sopimusehtoa mainitun direktiivin säännöksiin nähden, ja kansallisen tuomioistuimen on kyseisten perusteiden avulla lausuttava tietyn sopimusehdon konkreettisesta luokittelusta esillä olevan asian olosuhteet huomioon ottaen. Tästä seuraa, että unionin tuomioistuimen on esitettävä kansalliselle tuomioistuimelle vain ne seikat, jotka kansallisen tuomioistuimen halutaan ottavan huomioon kyseisen sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidessaan (tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 39 Kuten 26.1.2017 annetun tuomion Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) 66 kohdasta ilmenee, kun on kyse kansallisen tuomioistuimen sellaisen ehdon mahdollisen kohtuuttomuuden arvioimisesta, joka koskee ennen aikaista erääntymistä siitä syystä, että velallinen laiminlyö veloitteensa lyhyen ajanjakson aikana, kyseisen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia muun muassa, onko velallisen laiminlyönti niin vakava lainasopimuksen kestoon ja lainan määrään nähden, että se oikeuttaa lainanantajan mahdollisuuden määrätä laina erääntymään, jolloin lainaa voidaan vaatia välittömästi maksettavaksi.
- 40 Ei siis ole poissuljettua, että kansallinen tuomioistuin voisi päätyä katsomaan, että yli 30 päivän viivästyminen vain yhden lyhennys-, korko- tai muiden kulujen erän maksamisessa on riittävän vakava sopimuksen laiminlyönti.
- 41 Toiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklaa on tulkittava siten, että lainaerän maksamisen viivästyminen yli 30 päivää voi lähtökohtaisesti, kun otetaan huomioon sopimuksen kesto ja lainan määrä, olla yksinään riittävän vakava lainasopimuksen laiminlyönti 26.1.2017 annetussa tuomiossa Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) tarkoitettulla tavalla.

Ensimmäinen ja kolmas kysymys

- 42 Ensimmäisellä ja kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että lainasopimuksen osapuolet sisällyttävät sopimukseen ehdon, jossa määrätään nimenomaisesti ja yksiselitteisesti, että tämän sopimuksen ennaikainen erääntyminen voidaan todeta ilman eri toimenpiteitä, kun lainaerän maksaminen on viivästynyt tietyn ajan.
- 43 Tältä osin on muistutettava, että kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille (määräys 2.7.2020, STING Reality, C-853/19, ei julkaistu, EU:C:2020:522, 52 kohta).
- 44 Näin ollen juuri se, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehdyn sopimuksen ehdosta ei ole erikseen neuvoteltu, antaa kansalliselle tuomioistuimelle, jonka käsiteltäväksi tätä koskeva vaatimus on saatettu, mahdollisuuden tutkia tällaisen ehdon kohtuuttomuutta sille direktiivin 93/13 säännösten nojalla kuuluvien tehtävien mukaisesti (ks. vastaavasti määräys 2.7.2020, STING Reality, C-853/19, ei julkaistu, EU:C:2020:522, 54 kohta).
- 45 Ehto ei sitä vastoin voi välttyä kohtuuttomuuden tarkastamiselta direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan valossa pelkästään sen vuoksi, että se sisältää nimenomaisen ja yksiselitteisen veloitteen, jollei tämän direktiivin 4 artiklan 2 kohdan soveltamisesta muuta johdu.
- 46 Mainitun direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan sopimusehtojen kohtuuttomuuden arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä eikä hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin ja tavaroihin, kunhan kyseiset ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi (tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 31 kohta).
- 47 Unionin tuomioistuin on todennut tältä osin, että sopimusehdot, jotka kuuluvat mainitussa säännöksessä tarkoitetun ”sopimuksen pääkohteen” käsitteen alaan, on ymmärrettävä ehdoiksi, joilla vahvistetaan kyseisen sopimuksen olennaiset suoritukset ja jotka sellaisina määrittävät sopimusta. Sopimusehdot, jotka ovat luonteeltaan liitännäisiä sopimussuhteen keskeisen sisällön määrittäviin sopimusehtoihin nähden, eivät sitä vastoin kuulu tämän käsitteen alaan (tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 32 kohta).
- 48 Kaiken varalta on lisättävä, ettei vaikuta siltä, että pääasiassa kyseessä oleva ehto kuuluisi direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan käsitteen ”sopimuksen pääkohde” alaan, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava.
- 49 Lisäksi sen selvittämiseksi, aiheuttaako ehto, jossa määrätään elinkeinonharjoittajalle annetusta mahdollisuudesta todeta koko laina erääntyneeksi, kuluttajan vahingoksi ”huomattavan epätasapainon” osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille, kansallisen tuomioistuimen on tutkittava, kuten edellä 35 kohdassa on mainittu, kaikkia kyseisen sopimuksen tekemiseen liittyviä olosuhteita mukaan lukien se, poikkeako tämä mahdollisuus asiaan sovellettavista yleisistä säännöistä silloin, kun erityisiä sopimusmääräyksiä ei ole.

Tällaisella vertailevalla arvioinnilla kansallinen tuomioistuin voi ratkaista, saattaako sopimus kuluttajan voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä säädettyä heikompaan asemaan, ja jos saattaa, niin missä määrin (tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 59 kohta).

- 50 Kansallisen tuomioistuimen on tässä yhteydessä tutkittava, voisiko kuluttajaa lojaalisti ja kohtuullisesti kohteleva elinkeinonharjoittaja perustellusti odottaa, että kuluttaja olisi yksilöllisissä sopimusneuvotteluissa hyväksynyt tällaisen ehdon (tuomio 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, 69 kohta).
- 51 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklaa on tulkittava siten, että jollei tämän direktiivin 4 artiklan 2 kohdan soveltamisesta muuta johdu, ne ovat esteenä sille, että lainasopimuksen osapuolet sisällyttävät sopimukseen ehdon, jossa määrätään nimenomaisesti ja yksiselitteisesti, että tämän sopimuksen ennenaikainen erääntyminen voidaan todeta ilman eri toimenpiteitä, kun lainaerän maksaminen on viivästynyt tietyn ajan, jos tästä ehdosta ei ole erikseen neuvoteltu ja jos se aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

Oikeudenkäyntikulut

- 52 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Tuomiota Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), joka annettiin 26.1.2017, on tulkittava siten, että siinä vahvistetut kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimusehdon kohtuuttomuuden – erityisesti tämän ehdon kuluttajan vahingoksi aiheuttaman huomattavan epätasapainon sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille – arviointiperusteet eivät ole kumulatiivisia eivätkä vaihtoehtoisia, vaan ne on ymmärrettävä osana kaikkia asianomaisen sopimuksen tekoon liittyviä olosuhteita, joita kansallisen tuomioistuimen on tutkittava arvioidakseen direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua sopimuksen kohtuuttomuutta.

2) Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklaa

on tulkittava siten, että

lainaerän maksamisen viivästyminen yli 30 päivää voi lähtökohtaisesti, kun otetaan huomioon sopimuksen kesto ja lainan määrä, olla yksinään riittävän vakava lainasopimuksen laiminlyönti 26.1.2017 annetussa tuomiossa Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) tarkoitettulla tavalla.

3) Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklaa

on tulkittava siten, että

jollei tämän direktiivin 4 artiklan 2 kohdan soveltamisesta muuta johdu, ne ovat esteenä sille, että lainasopimuksen osapuolet sisällyttävät sopimukseen ehdon, jossa määrätään nimenomaisesti ja yksiselitteisesti, että tämän sopimuksen enneaikainen erääntyminen voidaan todeta ilman eri toimenpiteitä, kun lainaerän maksaminen on viivästynyt tietyn ajan, jos tästä ehdosta ei ole erikseen neuvoteltu ja jos se aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

Allekirjoitukset